

Ogrodziński, Władysław

Tablica pamiątkowa na grobie Wojciecha Kętrzyńskiego we Lwowie

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 4, 670-672

1969

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WŁADYSŁAW OGRODZIŃSKI

TABLICA PAMIĄTKOWA NA GROBIE WOJCIECHA KĘTRZYŃSKIEGO WE LWOWIE

Dzięki pomocy i poparciu min. Janusza Wieczorka, przewodniczącego Rady Ochrony Pomników Walk i Męczeństwa oraz Ogólnopolskiego Komitetu Frontu Jedności Narodu w dniach 16—20 września 1969 r. doszedł do skutku wyjazd z Olsztyna delegacji Wojewódzkiego Komitetu Frontu Jedności Narodu w celu położenia tablicy pamiątkowej na odnalezionym w 1968 r. grobie Wojciecha Kętrzyńskiego.

Grób odnalazł na Cmentarzu Łyczakowskim (pole 53, grób 70) współpracujący z Ośrodkiem Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie, literat i dziennikarz, Leonard Turkowski¹, przy pomocy kilku przedstawicieli Polonii lwowskiej.

Na odnalezionym grobie przyaniem L. Turkowskiego i wspomnianych przedstawicieli Polonii usypano mogiłę ziemną, którą z inicjatywy min. J. Wieczorka zaopiekował się Konsulat Generalny PRL w Kijowie. Wiosną 1969 władze lwowskie ufundowały W. Kętrzyńskiemu grobowiec ze sztucznego kamienia, kładąc na płycie grobowej tablicę z napisem w języku ukraińskim. Do tego grobu zaprojektowano w Olsztynie element dostawny w postaci postumentu ze sztucznego kamienia oraz czarnej tablicy granitowej, gładko szlifowanej, na której umieszczono napis: „Wojciech Kętrzyński 1838—1918, wielki syn narodu polskiego, pracą całego życia przybliżał zespolenie Mazur i Warmii z Macierzą. Społeczeństwo województwa olsztyńskiego”. Całość wykonał inż. Zygfryd Sowiński z Olsztyna.

Delegacja wyjechała w składzie: Michał Atlas — sekretarz KW PZPR i zastępca przewodniczącego Prezydium WK FJN w Olsztynie jako przewodniczący delegacji; Jan Baturó — sekretarz WK FJN w Olsztynie; Władysław Ogrodziński — dyrektor Ośrodka Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego i członek Prezydium WK FJN w Olsztynie; Aleksander Oniszczuk — przewodniczący Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Giżycku; Leonard Turkowski — dyrektor Wojewódzkiej Biblioteki Pedagogicznej w Olsztynie; Wojciech Kętrzyński (wnuk) — pracownik Ministerstwa Spraw Zagranicznych oraz Danuta Kętrzyńska — dziennikarz Polskiego Radia w Warszawie.

Samochodu (mikrobusu) marki „Nysa” dostarczyło Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Olsztynie: wóz prowadził kierowca Henryk Świerzewski. Wyjazd nastąpił na koszt Urzędu Rady Ministrów oraz OK FJN, koszty sporządzenia tablicy poniósł Wydział Kultury Prezydium WRN w Olsztynie.

Delegacja przekroczyła granicę w Mościskach w dniu 17 września br. o godz. 9.30 i przyjęta została przez wicekonsula generalnego PRL w Kijowie, Jana Kocie-

¹ L. Turkowski, *Relacja z podróży do Lwowa szlakiem Wojciecha Kętrzyńskiego*, Ośrodek Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego w roku 1968. Sprawozdanie z działalności i posiedzeń. Informator OBN... nr 9, ss. 48—51.

lińskiego oraz przedstawiciela obwodowego zarządu kultury we Lwowie. Wicekonsul J. Kocieliński zaopiekował się niezwykle troskliwie delegatami i jego pomoc przyczyniła się wydatnie do ułożenia w jak najlepszy sposób stosunków z władzami lwowskimi.

Uroczystość położenia tablicy odbyła się 18 września 1969 r. o godz. 16.30. Wzięły w niej udział wicekonsul generalny PRL w Kijowie, J. Kocieliński, naczelnik obwodowego zarządu kultury we Lwowie, J. Witoszyński, delegacja Biblioteki Akademii Nauk Ukrainińskiej SRR oraz kilka osób spośród miejscowej Polonii. Złożono liczne wiązanki kwiatów oraz zapalono znicze nagrobne.

Delegacja odbyła kilka spotkań z przedstawicielami obwodowych władz partyjnych i administracyjnych, a 19 września uczestniczyła w spotkaniu w Bibliotece AN USRR (dawny gmach Ossolineum), gdzie przyjmował ją dyr. Eugeniusz Iwanowicz wraz z kierownictwem Biblioteki. W pokoju, gdzie zwykły był pracować W. Kętrzyński, zauważono zawieszoną na jednym z regałów fotografię W. Kętrzyńskiego w formacie gabinetowym z adnotacją syna, prof. Stanisława Kętrzyńskiego (zapewne z 1928 roku)². W trakcie rozmów uzgodniono sposób zamówienia mikrofilmów czasopism mazurskich i warmińskich przechowywanych w Bibliotece dla Ośrodka Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie oraz możliwości wymiany wydawnictw między Biblioteką a Ośrodkiem.

20 września część delegacji przyjęta została przez dziekana Wydziału Historycznego Uniwersytetu im. I. Franki we Lwowie, doc. Piotra Czełaka oraz kierowników katedr wspomnianego Wydziału. Z dorobkiem województwa olsztyńskiego zapoznał gospodarzy sekretarz M. Atlas, problematykę naukową Warmii i Mazur oraz organizację nauk społecznych w województwie scharakteryzował W. Ogrodziński. Wywiązała się ożywiona wymiana informacji i poglądów, w trakcie której dziekan P. Czełek zapowiedział zorganizowanie przez Wydział Historyczny Uniwersytetu sesji naukowej poświęconej Wojciechowi Kętrzyńskiemu, a następnie oprowadził członków delegacji po Uniwersytecie, odbywających się w nim wystawach, muzeum uniwersyteckim oraz gabinetach archeologicznym i numizmatycznym. Na pożegnanie wręczył gościom odznaki wydane z okazji 300-lecia uniwersytetu lwowskiego.

W ostatnim dniu pobytu delegacji naczelnik obwodowego zarządu kultury, J. Witoszyński, przekazał do zbiorów Ośrodka Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie jako dar władz lwowskich fotografię W. Kętrzyńskiego ze zbiorów Biblioteki AN USRR, znaną do tej pory tylko z reprodukcji. Za dar podziękował W. Ogrodziński, stwierdzając, że chodzi o rzadki przekaz podobizny W. Kętrzyńskiego.

Delegacja spotkała się również z Polakami, którzy przyczynili się do odnalezienia, zabezpieczenia i odnowienia mogiły Kętrzyńskiego, nie szczędząc zabiegów i nakładów na ten cel. Wręczono im pamiątkowe upominki. Część delegacji odwiedziła ostatnie mieszkanie W. Kętrzyńskiego we Lwowie, znajdujące się przy ul. Wereszczagina 17 na pierwszym piętrze; ulica ta nosiła dawniej imię J. Lelewela.

Podczas pobytu we Lwowie przeglądnięto księgi cmentarne na Łyczakowie w poszukiwaniu grobów rodziny W. Kętrzyńskiego. Stwierdzono, że 7 grudnia 1964 r. przekopany został grób 201 na polu 36 mieszczący szczątki: Michalina Kętrzyńskiej zmarłej 10 marca 1922 r. w wieku lat 34, Józefy Kętrzyńskiej zmarłej 1 listopada 1932 r. w wieku lat 57 oraz Zofii Kętrzyńskiej zmarłej 10 lipca 1942 r. w wieku lat 81. Na miejscu tym spoczywa zmarły nazwiskiem Kuźmin. Nie dały

² Podpis pod fotografią zawiera mylną datę urodzenia W. Kętrzyńskiego: 1839.

rezultatu poszukiwania grobu syna Wojciecha, Władysława Kętrzyńskiego, zmarłego 11 marca 1893 r. w wieku lat 8, pogrzebanego na polu 4. Z ksiąg nie wynika, by grób został przekopany. Księga pola 53 zawiera w odpowiedniej rubryce oznaczenie wskazujące, że na grobie Wojciecha i Wincentyny Kętrzyńskich istniał od 1928 r. nagrobek. Nie zdołano ustalić, w jakich okolicznościach i w jakim czasie nagrobek ten zniknął. Na Cmentarzu Łyczakowskim istnieje zasada, że groby przekopywane są po 15 latach od ostatniego pochowku. W praktyce przekopuje się je po 20 latach. W każdym razie należy przyjąć, że odnowienie grobu nastąpiło w samą porę.

W mieście zlokalizowano także dawną ulicę Wojciecha Kętrzyńskiego, która po częściowej przebudowie nosi obecnie imię poety Fedkowicza. Jest to przecznica Bulwaru Mira w pobliżu kościoła św. Elżbiety.

Część delegacji odwiedziła na Cmentarzu Łyczakowskim groby wybitnych osób, m.in. historyków: Karola Szajnochy, Oswalda Balzera i Ludwika Kubali oraz pisarek Marii Konopnickiej i Gabrieli Zapolskiej. O ile ostatnie ze wspomnianych grobów oraz grobowiec K. Szajnochy znajdują się w bardzo dobrym stanie, o tyle grobowce O. Balzera i L. Kubali, a także zasłużonego działacza ruchu oszczędnościowego na wsi, dr. F. Stefczyka pozbawione są całkowicie opieki rodzin i wymagają zainteresowania.